

דבר תורה לפרשת השבוע פרשת תולדות - איך זוכים לברכה האלוקית?

הרב גור גלון
ישיבת הר ברכה

הברכה הגדולה של יצחק

בפרשת השבוע אנו קוראים על ההצלחה הנפלאה של יצחק:

וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַחֵמָּה וַיִּמָּצָא בְּשָׁנָה הַהִיא שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ ה'

חז"ל מבארים שיצחק זכה לברכה מופלאה, שהשדה עשתה פי מאה, ממה שהייתה אמורה לעשות.

על ההצלחה הזאת ניתן להסתכל בשני מבטים, שבהסתכלות ראשונה נראים הפוכים.

הברכה הניסית בזכות המעשרות

המבט הראשון, היה כאן נס ופלא, היוצא מגדרי הטבע וההיגיון. 765647

הנס הזה הגיע בזכות העובדה שהסיבה שאמדו את השדה, שהרי הברכה לא שורה על הדבר שאומדים, סופרים ומונים, אבל הסיבה שאמדו כמה השדה אמורה לעשות ולאחר מכן מדדו כמה השדה עשתה, הייתה כדי לתת את המעשרות, ומי שנותן מעשרות, מי שמפריש מממונו לשם שמיים, מתברך ברכה גדולה!

זהו המקום היחיד שמותר אפילו לנסות את ה' – כפי שדרשו חכמים על הפסוק (דברים יד, כב):
“עֲשֹׂר תַעֲשֹׂר – עֶשֶׂר בִּשְׂבִיל שְׁתַּעֲשֹׂר”, כלומר, מותר לעשר כדי להתעשר,

כפי שכותב הרב מלמד בפניני הלכה:

”וכך מבואר בתלמוד (תענית ט, א), שאמנם ככלל אסור לנסות את הקב"ה, שנאמר (דברים ו, טז):
“לֹא תִנְסֻ אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם כַּעֲשֹׂר נִסֵּיתֶם בְּמִסָּה”, אולם בדבר זה, שאדם יפריש מעשר ויהיה על ידי כך עשיר אפשר לנסות את הקב"ה, שנאמר (מלאכי ג, י): “הִבֵּיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֹׂר אֶל בֵּית הָאוֹצָר וְיִהְיֶה טָרֶף בְּבִיתִי וּבִחְנוּנִי נָא בְּזֹאת אֶמַר ה' צֶבֶ-אוֹת אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אַרְבּוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִרִיקֹתִי לָכֶם בָּרָקָה עַד בְּלִי דִי”.

וכן כתב הרמ"א (יו"ד רמז, ד) למעשה, שהנותן מעשר כספים נעשה עשיר, ומותר לבחון את ה' בזה. אולם השל"ה (מס' מגילה נר מצוה כב) כתב שבעל ה'שולחן-ערוך' לא הזכיר זאת, מפני שלדעתו אסור לנסות את ה' במעשר כספים, ומה שדרשו על הפסוק “עֲשֹׂר תַעֲשֹׂר” הכוונה שהנותן מעשר דגן תירוש ויצהר, שמצוותם מהתורה, נעשה עשיר. ועל זה נאמר במלאכי שאפשר לנסות את ה'. אבל לא בנתינת צדקה. ולכן כתב בשולחן ערוך (יו"ד רמז, ב-ד) כמה מעלות על הצדקה: “לעולם אין אדם מעני מן הצדקה, ולא דבר רע ולא היזק מתגלגל על ידה. כל המרחם על העניים, הקב"ה מרחם עליו. הצדקה דוחה את הגזירות הקשות, וברעב תציל ממות”, אבל לא כתב שהמעשר נעשה עשיר ואפשר לנסות את ה' בזה. וכך כתב בשו"ת שאלת יעב"ץ (א, ג).

אולם רוב הפוסקים כתבו שאפשר לנסות במעשר כספים את ה'. וכך כתב בספר 'אהבת-חסד' (ח"ב יח), והוכיח שהפסוק במלאכי, מדבר על מעשרות מדברי חכמים, שהרי בתחילת ימי בית המקדש השני, בעת שהנביא מלאכי התנבא, רוב היהודים לא חיו בארץ, וממילא הפרשת תרומות ומעשרות היתה מדברי חכמים, ואע"פ כן התנבא שאפשר לנסות בזה את ה'. הרי שגם במעשר כספים שאינו מהתורה אפשר לנסות את ה'.

הברכה הטבעית בזכות המאמץ וההשקעה

המבט השני הוא, שהסיבה לברכה היא שיצחק עבד ועמל בכל כוחותיו, ומדרך העולם שאדם עמל ועובד בחריצות ובתבונה הוא זוכה לראות פירות, וכך כותב המדרש:

"ר' דוסתאי בי ר' ינאי אמר משם ר' מאיר: הרי הוא אומר ביצחק: "וברכתיך והרבתי את זרעך בעבור אברהם עבדי" (בראשית כו כד).

דרש יצחק ואמר: הואיל ואין הברכה שורה אלא על מעשה ידי, לפיכך עמד וזרע, שנאמר: "ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים" – מאה מנין, מאה שערים, מאה דגנים, מאה שערים, ששערו מאה פעמים. נמצא על אחד מאה במה ששיערו

יצחק מבין שהברכה האלוקית תגיע לא באופן ניסי ועל טבעי, אלא בעמל ועבודה רבה, והוא עמל ועובד ומתאמץ ורואה תוצאות מופלאות.

כך ניתן להסביר את דברי הפסוק: "וַיַּגְדֵּל הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וַיַּגְדֵּל עַד כִּי גָדַל מְאֹד. וַיְהִי לוֹ מְקָנָה צֶאֱנָן וּמְקָנָה בָּקָר וַעֲבֹדָה רַבָּה וַיִּקְנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים", על המילים "וַעֲבֹדָה רַבָּה" מסביר רש"י: "וַעֲבֹדָה רַבָּה – פְּעֻלָּה רַבָּה... "עֲבֹדָה" מְשָׁמַע עֲבֹדָה אַחַת, "עֲבֹדָה" מְשָׁמַע פְּעֻלָּה רַבָּה", ולכאורה יש לשאול, יש בהחלט מה לקנא בצאן ומקנה, אך מה יש לקנא בכך שיש ליצחק הרבה מאד עבודה? – והתשובה היא שהם קינאו בכוח של יצחק לעבוד בחריצות, לעבוד במסירות, כפי שהתורה מאריכה לספר על בנו יעקב אבינו, שממשיך את דרכו של יצחק בעמל ובעבודה, בהתמדה ובמסירות.

הם קינאו כי מי שמצליח לעבוד בהתמדה, בתחומים רבים, בחריצות ובמסירות, זה הדבר שמוליד את השפע והברכה.

אז בשני מבטים שלכאורה סותרים ניתן להתבונן על השפע והברכה הגדולה של יצחק.

חיבור שני המבטים

אך ברור שהמבטים האלה מתחברים, שאדם נותן מעשרות הוא בעצם אומר, העבודה שלי, היא לא לעצמי, היא כדי להביא ברכה, לתרום לפיתוח וגידול הדברים הטובים בעולם, גילוי דבר ה', על ידי לימוד תורה והגשמת האידאליים האלוקיים, אינני עובד בשביל עצמי, אלא ככל שאצליח יותר אוכל לתת יותר.

יש מפרשים שיצחק עשה אומדן לפני תחילת העבודה, לדעת כמה מעשרות יזכה לתת משדהו וזה מה שהניע אותו לפעול, ולאחר מכן, הוא מדד וספר את התוצאות וגילה שהם פי מאה.

כי שאני עובד לשם שמיים, שאני עובד מתוך חיבור אדיר לערכים, יש לי כוחות ומרץ לעבוד ולפעול, אני יודע שאני מחובר לדבר גדול, וזה מגדיל את הרצונות, השאיפות, הכוחות והיכולות!

כמו שאמר ניטשה: "מה שיש לו 'למה' יוכל לשאת כל 'איך'".

הברכה האלוקית, מגיעה דרך העבודה הרבה, ההתמדה, המאמץ, המסירות והתבונה.

יצחק שנקרא שדה מלמד אותנו את סוד הברכה והפרנסה.

ברכה בכל התחומים בזכות סודו של יצחק

הסוד הזה מתגלה בכל תחומי החיים.

שהזוגיות איננה רק להנאה וכיף, איננה רק כי היא טובה לי, אז ממילא היחס לזוגיות היא כפי שהיא באמת, ערך עליון, דבר יקר וקדוש, לכן אני משקיע בה, והיא הופכת להיות המקום בו יש אהבה ושמחה, המקום בו יש חברות וידידות שרק צומחת ומתגדלת כל שנה.

שגידול הילדים וחינוכם איננו רק דבר טבעי ככל בעלי החיים, אלא מערך עליון, של המשכיות עם ישראל, של המשך העברת התורה והאמונה, של הבאת ברכה לעולם לדורי דורות, אז ההשקעה וההתמסרות, לגידול המשפחה וחינוכה הם גדולים מאד, וממילא זוכים לברכה, למשפחות ברוכות, באיכות וכמות.

וכך בכל דבר ודבר, בהתיישובות ובצבא, בעבודה והתנדבות, כל מה שמחובר לערך נצחי מתברך ברכה מופלאה.

יהי רצון שנלך בדרכי אבותינו, נחבר את העשייה לערכה המקודש ומתוך כל נראה את הברכה
האלוקית הגדולה השורה במעשי ידינו!